Published and distributed under permit (No. 751), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 11. | Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 16. січня, 1922. | VOL. XXX. | No. 11. | Jersey City, N. J., Monday, January 16, 1922. | THREE CENTS

[illegible]ОДІМ З КОЛЯДОЮ НА ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ!

К[illegible]ВЕЦЬКІ ПІДПРИЄМСТВА ОТВИРА[illegible]ТЬ СВОЇ ШАПИ РОБІТНИКАМ

Н[illegible] ЙОРК, 13. січня. — Товариство фабрикантів жіночої одежі оголосило, що фабрики членів сього товариства знов отворили свої брами усім робітникам, що вийшли були на страйк вісім тижнів тому назад.

Се зарядженне фабрикантів являється безпосереднім наслідком виданого недавно нюйорським суддею Вогнером рішення, що фабриканти мають придержуватися свого контракту з юнією. Се рішенне забороняло їм робити щонебудь проти сього контракту, а спеціяльно побільшати число робочих годин в тижни та заводити систему заплати від штуки, як сього хотіли підприємці. В наслідок сього зарядження суду незадовго верне до роботи яких 55,000 нюйорських кравців.

Боротьба юнії проти підприємців ще однак не покінчилася, бо як подають адвокати підприємців, сі думають тепер іти до суду доказувати, що контракт з юнією, на котрий опирається судове рішенне, не є добрим контрактом.

ВІДГУКИ ДЕМОНСТРАЦІЇ ВЕСТ-ВЕРДЖІНСЬКИХ МАЙНЕРІВ.

ЛОҐЕН, Вест Верджінія, 13. січня. — Велика лава присяжних суддів постановила обжаловати за державну зраду цілий ряд визначних урядників окружної майнерської юнії, складаючи на них вину за відому демонстрацію вест-верджінських майнерів проти проголошення вест-верджінським ґубернатором виїмкового стану.

Обжаловано передовсім Френка Кені, президента сімнайцятого дистрикту майнерської юнії Юнайтид Майн Веркерс оф Америка; Фреда Мунея, секретаря і скарбника сеї самої юнії; Віліема Близарда, президента четвертого субдистрикту тої самої організації; та А. С. Портера, секретаря другого підокруга. Кромі сього обжаловано ще цілий ряд других осіб, але їх імена не подано ще до публичного відома, бо вони ще не арештовані.

Обжаловання, піднесені проти них, кажуть, що обжаловані зробили змову, щоби повалити проклямований ґубернатором Морґаном виїмковий стан в Мінґо Кавнті, звербувати армії для війни проти стейту Вест Верджінія, та поповнили цілий ряд вчинків, які кваліфікуються як (становлять) державна зрада.

НОВА ЯПАНСЬКО-КИТАЙСЬКА ЗЛАГОДА.

ВАШІНҐТОН, 13. січня. — Китайсько-японські переговори за Шантунґ поступили нині троха вперед о стільки, що Китайці згодилися отворити порт Тсінґ-Тао та цілу виарендовану територію Кіао-Чао для торговлі всіх народів на рівні.

МАЮТЬ ЖАДАТИ ВІД УРЯДУ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЕВРОПЕЙСЬКИХ АРМІЙ.

ВАШІНҐТОН, 13. січня. — Сенатор Меккормик з Илиной має внести в понеділок резолюцію, домагаючуся від секретаря Гюза, щоби він переслав до сенату, як що се не противиться публичному інтересови, інформації про величину армій европейських держав.

Сенатор має казати в своїй резолюції, що ціллю його являється предложити американській публиці дані, з котрих вона моглаб виробити собі поняття про хронічні дефіцити (недобори) европейських держав та про способи їх зараджению. Сенатор каже, що після інформацій, які він тепер має в своїм посіданню, Франція зі своїми 40 міліонами душ населення має 800,000 мужви в армії, Італія зі 40 міліонами душ 456,000, Польща з 29 міліонами душ 450,000 жовнірів, Румунія з 17,600,000 душ 190,000 жовнірів, Чехословаччина з 14 міліонами душ населення 150,000 жовнірів. Наслідком таких великих армій являється величезні видатки на військові цілі, обдовжуванне та економічна руїна держав. Признакою сеї руїни являється обезцінення гроший европейських держав. Яскравими признаками обезцінення є вартість німецької марки, котра тепер ледво сягає пів цента, та вартість польської марки, яких треба 5,000 штук щоби купити одного доляра.

КОПАЛНЯНА КАТАСТРОФА.

СКРЕНТОН, ПА., 13. січня. — В секції Девил'с Айбрав (Чортова Брова) „національної майни" вугляного копальняного підприємства Ґлен Алден Ковл Ко. случилася нині страшна катастрофа. На великім просторі може яких двайцятьох акрів заломилася повала копалні, відтинаючи відворот чотиром людям, калічучи трох та наганяючи страху кільканайцятьом другим.

В хвилі катастрофи в тій части майни працювало 20 людий. Залом случився яких 150 стіп під поверхнею землі. Від тиього бухнула шахтою правдива хмара куряви; подув був такий сильний, що кількох робітників звалив з ніг, а декотрих мало не загнав до шахти. Ґуркіт падаючої землі викликав зараз правдиву поляку серед робітників. Кождий став втікати на безпечне місце. По дорозі на них падали з повали камінне, вугле та земля. Кождому утікаючому грозила смерть. Кождий сховався, де міг, а коли все утихло, старався добути на божий світ. Заряд копалні обчислив робітників і переконався, що чотирох не вернулося. Він наняв 100 робітників і старається пробитись через масу землі, щоби їх вратувати, як що вони ще живуть.

Українські дівчата пикетували польську амбасаду у Вашинґтоні.

Демонстрацію запорядила Ліґа Американських Горожан Українського Походження в Ню Йорку. -- В середу мала бути також демонстрація перед розоружною конференцією.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 11. січня. — Сьогодня перед тутешнім польським посольством (2640 16-та улиця, Н. В.) стояло цілий день пять українських дівчат з великими написями в руках, які видним друком голосили протест проти польського наїзду і польських розбоїв у Галичині і в других українських краях, нападених Польщею.

На таблицях, які дівчата держали в руках, були між іншими такі написі: „Польські наїзники на Україні нищать українську культуру"; „Геть з польською тиранією в Східній Европі"; „Америко, ратуй український нарід від пекла польського тиранства".

Тутешні дневники подали широко описи пикетовання польського посольства.

Дневник „Вашингтон Повст" пише між іншим так:

„Нині пять гарних українських дівчат ходило сюди і туди перед польським посольством з плякатами в руках, якими протестували проти трактовання Польщею 4 міліонів українського народу в Галичині. Сю територію аліянтська мирова конференція передала Польщі, яка зневажає церкви; нищить школи; виганяє українських провідників.

„По противній стороні улиці ходить оден лише полісмен і пильнує, щоб ніхто з пикетерок не напастував урядників польського посольства. А знова трох Українців мущин проходжується поблизу і пильнує, аби ніхто не напастував пикетерок.

„Пикетованне було запоряджене заходом Ліґи Американських Горожан Українського Походження з Ню Йорку.

„Для пикетовання Ліґа вибрала дівчат з Бинґгемтону, Н. Й., з Бруклина, Н. Й., з Ню Йорку, з Джерзи Сіті, Н. Дж., і з Филаделфії, Па.

„Нині рано і сполудня пикетерки будуть перед Всеамериканським Домом, де відбувається розоружна конференція. Ліґа домагається, щоб Україна була окремою самостійною державою; щоб сама собою правила; щоб мала свою законодатну і управну владу.

„Демонстрація відбувається під проводом д. Юрія Д. Андрейка, голови Українського Інформаційного Бюра в Ню Йорку".

Пикетованнє розоружної конференції у Вашинґтоні.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 13. січня. — Пять красних американських дівчат, родом з української Галичини, прибуло сюди з Ню Йорку пикетувати розоружну конференцію. Вони вчера цілий день пикетували перед „всеамериканським домом", де радить розоружна конференція. Вони протестували проти польського наїзду на Східну Галичину і проти польських злочинів в тім краю великими написями, видними для усіх прохожих.

Дівчата були дуже гарні, але стояти їм дуже прикро серед бурливої сніговиці.

———o———

Пикетерками були: п-на Петронеля Шевчинська (Ваґнер) з Джерзи Сіті, Н. Дж.; п-на Юлія Присташівна з Бинґемтон, Н. Й.; п-на Іванна Скубівна, п-на Анна Вовк, п-на Катруся Возняківна, з Ню Йорку, Н. Й.

Кромі дівчат приїхало також трох жовнірів американської армії під проводом поручника П. Дармограя з Филаделфії, Па.

СОЮЗ УКРАЇНОК У ЛЬВОВІ.

Нововибраний головний виділ Союзу Українок уконституувався ось в який спосіб: вибрано заст. голови Мілєну Рудницьку Лисяк, секретаркою Лежогубську, касієркою Олену Косевич-Гомвін, референткою філії Олену Федак Шепаровч, Головою Союзу Українок є — як відомо — Катря Гриневич.

Новий виділ рішив на свому першому засіданю помагати комітетови Всеукраїнського Жіночого Зїзду в його працях та звернувся до філій із зазивом, щоби вони занялись аґітацією за зїздом на провінції і прислали на зїзд свої відпоручниці. Відповдно до постанов і директив зїзду змінить Союз Українок напрям своєї діяльности.

МОДА НА „УКРАЇНОФІЛЬСТВО" В НІМЕЧЧИНІ.

В Франкфурті над Меном розліпив великий цирк Сарасані по улицях міста афіші з малюнками Мазепи, привязаного до коня. Де не поступишся, усюди видніють написі: „Мазепа або повстанне на Україні". Так чужинці роблять Україні рекляму, а собі бізнес.

ЯКОЮ МОВОЮ ВІЛЬНО ГОВОРИТИ В АМЕРИЦІ НА ПУБЛИЧНИХ ЗІБРАННЯХ?

Кождого дня відбуваються в Америці публичні зібрання і масові мітінґи, на котрих ні слова англійської мови не чути і промовці промовляють собі та своїм землякам по італійськи і по жидівськи, по московськи і по українськи, по шведськи, і по еспанськи і всякою иншою мовою многоязичної Америки. І доси здається ні в кого сумніву не було, що ні в „галі" ні на „корнері" англійська мова не обовязкова і що говорити можна як собі „спікер" і публика хочуть. Та проте те питання рішалося недавно Найвисшим Судом нюйорського стейту і перший раз судовим рішенням було затверджено право не-англійских мов на публичних зібраннях.

Питання було поставлено перед суд з того приводу, що головний комісар поліції в Ню Йорку Енрайт з власного почину видав розпорядженя заказуюче уживати чужих мов на публичних зібраннях. Одержавши таке розпорядження полісмен арештував Луіса П. Голдберґа, коли той став „на корнері" в Бруклині говорити по жидівськи (проти доріжні мешкань і рентового здирства). На другий день міський (маґістрацький) суд арештованого випустив і жалобу проти його відкинув і тоді Голдберґ вніс проти комісара Енрайта судову скаргу о відшкодовання за безправний арешт. Повітовий Суд в Бруклині Голдберґову скаргу відкинув, мотивуючи своє рішення тим, що хоч суд, мовляв, не погоджується з наказом Енрайта, одначе від начальника поліції не можна жадати відкшкодовання за його урядові розпорядження. Проти того рішення Голдберґ зробив відклик до Найвисшого Суду, котрий скасував рішення повітового судії і назначив нову розправу в справі Голдберґа проти комісара Енрайта. То значить, що Голдберґ побідив і що Найвисшим Судом нюйорського стейту признано право говорити чужим мовам на публичних зібраннях. Судія Путнем мотивував рішення Найвисшого Суду так: „Признати арешт Голдберґа законним-значилоб, що можна арештувати кождого, хто поблично промовляє чужою мовою. Арештувати когось за те, що він в жидівській частині міста до Жидів говорить по жидівськи — значилоб насилувати права жидівських горожан. Розпорядження комісара Енрайта, яким дозволяється публично промовляти лише по англійськи, можна пояснити місцевими відносинами, але не можна оправдати нічим. Навіть законодатна власть не має права видавати такий закон".

РАЙМОНД ПУАНКАРЕ НОВИМ ФРАНЦУСЬКИМ ПРЕМІЄРОМ

ПАРИЖ, 13. січня. — Раймонд Пуанкаре заявив президентови Франції Александрови Мільранови, що приймає завданнє утворити новий міністерський кабінет під своїм проводом.

Він вже дібрав собі міністрів, лишаючи кілька з попереднього кабінету.

Часописям заявив він, що буде готовий з цілим кабінетом щойно в неділю вечір.

Міжтим він має відбути конференцію з браґиським премієром Лойдом Джорджем, котрий вертаючись домів з Кан через Париж, стрінеться тут з президентом Мільраном. Він каже, що сподівається, що конференція з Лойдом Джорджем потриває кілька годин.

Націоналістичний блок в парляменті, котрий головно підпирає Пуанкаре і має 190 голосів, домагається від нього, щоби іменував споміж його членів чотирох міністрів, а між ними передівсім міністра внутрішніх справ, якого становище тепер важне з огляду на недалекі вибори.

АНҐЛІЯ НЕВДОВОЛЕНА З ФРАНЦУСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

ЛОНДОН, 13. січня. — Британське правительство невдоволене французькою політикою. Панує тут настрій за самостійною анґлійською політикою, як се було перед світовою війною. Анґлійці готові заключити союз із Францією лише тоді, як Франція цілком прийме умови договору, які предложив Лойд Джордж на конференції аліянтської Найвисшої Ради в Кан.

НІМЦІ ВВАЖАЮТЬ НОВОГО ФРАНЦУСЬКОГО ПРЕМІЄРА ВОЙОВНИЧИМ.

БЕРЛІН, 13. січня. — В Німеччині дивляться на зміну в політичному проводі у Франції як на зворот до воюовничости Франції.

Тверезі німецькі політики кажуть, що Бріян був угодовим чоловіком і робив для угодовости, що міг, все слухаючи Лойда Джорджа. Одначе Раймонда Пуанкаре вважають за мстивого і войовничого чоловіка, котрий до Німеччини все буде побренькувати шаблею.

ПРОЄКТ БРИТАНСЬКО-ФРАНЦУСЬКОГО ДОГОВОРУ.

КАН, Франція, 13. січня. — Британська делеґація на конфереціо аліянтської Найвисшої Ради в Кан оголосила прилюдно текст проекту британсько-французького договору.

В сьому договорі кажеться про „спільну військову акцію на випадок неспровокованого німецького наїзду". Договір важний на 10 літ і міг бути відновлений.

Британські домінії, як схотіли би, могли би також прилучитись до договору.

ВІЛЬНА ІРЛЯНДІЯ МАЄ ПЕРШИЙ ТРОБЕЛ ЗІ СТРАЙКОМ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 13. січня. — Нове ірляндське правительство під проводом основника „шин-фейнерів" Артура Ґриффита, має до розвязання перший клопів із загальним зелізничим страйком в Ірляндії.

Зелізничі робітники домагаються відкликання умови з 1920 року, одначе управителі зелізниць сьому противні.

Якщо нове ірляндське правительство не вспіє сього спору полагодити, так небаром 23,000 зелізничих робітників в Ірляндії вийде на страйк.

РАДА ЛІҐИ НАРОДІВ ЗЛЕГКОВАЖИЛА ПОЛЬСЬКИЙ ПЛЕБІСЦИТ У ВИЛЬНІ Й ОКРУЗІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 13. січня. — Рада Ліґи Народів розглядала нині справу спору між Литвою і Польщею за Вильну з округом.

Рада заявила, що її польський плебісцит у Виленщині нічого не обходить, бо Польща перевела його сама і самовільно.

ПРОТЕСТ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ДЕРУНСТВА НА РАДІ ЛІҐИ НАРОДІВ В ЖЕНЕВІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 13. січня. — Нині на Раді Ліґи Народів була також дискусія над деякими російськими справами.

Представник Фінляндії підніс на Раді жалобу проти російських большевиків з приводу їх „податкового" здирства, яке управляють над народом Карелії. Він заявив, що большевики наложили на Карелійців неможливі податки і через те нарід повстав проти них з оружем в руках, щоби їх прогнати зі свого краю.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ПОПАЛИ В ШАЛ РАДОСТИ, ЩО АЛІЯНТИ ЇХ ПРИЗНАЮТЬ.

МОСКВА, столиця Московщини, 13. січня. — Всі тутешні большевицькі ґазети попали в шал радости з приводу вістки, що аліянтська Найвисша Рада в Кан, у Франції, запросила їх на економічну конференцію, яка має зачатись 8. марта с. р. в Ґенуї, в Італії, вважаючи се запрошенне за рівнозначне з урядовим признанням большевицької влади в Росії.

Се є небувалий зворот в політиці большевиків. В 1918 році на мировій конференції в Берестї Литовському Леон Троцький осуджував зносини „комуністичної держави" з капіталістичними державами, а тепер настала вже така зміна серед большевицтва, що воно радіє вісткою, що капіталістичні держави запрошують і признають большевицький уряд Росії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ФІНАНСОВА РУЇНА ПОЛЬЩІ.

Джан Ф. Синклер, визначний банкир з міста Минеаполис, в стейті Минесота, котрий недавно повернув з розслідів економічного положення Европи, пише ось так в однім американським поважнім тижневику:

„Польща завела у себе в 1919. році нову державну монетарну систему та перебрала на себе певну частину зобовязань давнього російського уряду. В той спосіб вона мала довги три біліони польських марок. Сей початковий довг зріс до колъосальної суми понад 60 біліонів марок, — за короткий час всего двох літ. Тимчасом торговля устала. На рік 1921. польський уряд мав розходів на 209 біліонів польських марок, а приходи свої обчисляв на 135 біліонів марок. Після оречення Джана Муді, (визначного фінансового знатока та письменника) Польща завдячує руйнуюче положення своїх фінансів свойій остро мілітаристичній політиці та своїм зростаючим військовим видаткам."

Синклер подає Польщу як найбільше яскравий примір економічної руїни, що розсілася в Европі. Він робить заключення, що без скасовання армій Европа, а передовсім Польща, не будуть могли вернути до нормальних відносин.

Що однак станеться з Польщею, як вона зменчить свою армію на стільки, щоби вратуватися від неминучої економічної руїни? Як не стане її армії, хто тоді удержить під польською владою тих кільканайцять міліонів непольського населення, нагарбаного польськими імперіялістами на східних границях Польщі? Чи не найшлася тепер імперіялістична Польща межи молотом та ковалом або, як кажуть Американці, межи чортом та морською глибиною? Межи упадком імперіялістичної Польщі та економічною руїною, яка остаточно також не може означати нічого иншого як власне упадок імперіялістичної Польщі.

ЗОВСІМ ПО ЦАРСЬКИ.

До Америки приїхав недавно чоловік з Москви. Подає він дуже цікавий опис приватного життя Троцького. Найголовнішою признакою сього життя являється повна недоступність. Причиною її хоробливий просто страх перед замахом. Совєтський міністер війни має жити зовсім самотно у відлюдній домі, відділенім камінним муром, де його безупинно стереже сильна прибічна сторожа. Кождого відвідача, навіть того, що його сам Троцький запросив на конференцію, ведуть до осібної комнати сторожів і докладно ревідують (трусять). Нікому не дозваляє на розмови, — хиба деколи своїм товаришам, — без того, щоби секретар не був при тому присутний. Гостеви ніколи не подають крісла і не просять сідати; вся розмова відбувається навстоячки.

Про щоденне життя Троцького говорив він:

„Троцький встає кождого дня о семій годині. Наперед гімнастикується. О годині осьмій їсть зимне сніданнє і попиває чаєм на самотині. О пів до девятої до його дверий підїзджає його автомобіль і він їде на ранішний спацер. За його автомобілем завсіди їде другий автомобіль з кількома агентами чрезвичайки (надзвичайного революційного комітету). О скілько се можливо, кождим разом їде иншою дорогою. Вернувши з прогульки, Троцький відвідує кілька касарень і приглядається через яких десять хвилин або чверть години муштрі жовнірів. Потім їде до Кремліна (палати) або на засіданнє ради народних комісарів (міністрів) або на воєнну раду. О першій годині сполудня він обідає з кількома найблизшими приятелями. Його кухню веде бувший кухар Донона, одної з головних реставрацій Петрограду, і всі його слуги є членами його прибічної сторожі. Обід тревас коло години, а опісля подають каву і лікери (солодкі горівки) в кабінеті Троцького."

Деяке світло на життє большевицьких комісарів кидає також відповідь большевицького уряду на запрошенне найвисшої ради алїянтів на економічну конференцію до міста Ґенуї в Італії. Большевицький уряд заявив, що він годиться післати своїх представників на ту конференцію, але противиться назначенню Ґенуї на місце осідку сеї наради та пропонує на її місце місто Лондон. Причина такої пропозиції видай досить очивидна. З Москви до Ґенуї дорога менче більше така, як з Москви до Лондону. Однак щоби переїхати з Москви до Лондону, їдеться сушею через Росію та невеличкий шматок дороги через котрусь із запризняних балтійських держав; звідки їдеться морем аж до самого Лондону. Від Риги або Лібави аж до самого Лондону не треба стрічати ніяких людий. За те дорога з Москви до Ґенуї веде через ряд держав, де большевицьких царів може стрінути всяке принятте — примірам, таке, яке мали зробити українські повстанці Иоффому.

Бо, хто по царськи править, того й трактують по царськи.

НЕ: РЕСПУБЛИКА ЧИ ГЕТЬМАНЩИНА, — ТІЛЬКИ: РЕСПУБЛИКА ЧИ МОНАРХІЯ.

(Від власного кореспондента).

В статті „Про „Варяга", який має спасти Україну"*) я коротко висловив думку: „Формою української державности може бути тільки республика. Тепер не час на нові монархії, коли старі повалилися".

Ся моя думка дала привід до статті „Україна потребує сильної влади"**). Автор сеї статті, д. Н. С., навівши мою думку, що „формою української влади може бути тільки республика", каже, що „таке аподиктичне сказанне повинно підпертися фактами, а не тільки моральним пересвідченнєм шановного кореспондента". Далі автор висловлює думку, що Україна не може стати республикою від разу, що вона повинна перейти через період гетьманщини і кінчить так: „Коли д-р М. Л. рішучо каже, що форма нашої державности буде тільки республика, я так само рішучо заявляю, що на мій погляд Україну жде гетьманщина. А хоть я лично люблю республиканську форму правління, я бажаю для добра України сильної влади з диктатором-гетьманом у главі".

Таким чином автор, навязуючи до моєї статті, поставив питанне: республика чи гетьманщина?

Щоби про се питанне можна дискутувати, треба найперше установити, поняття: „республика" і „гетьманщина". Погляньмо, як автор розуміє сі поняття.

Про **республику** каже автор: „Розумію республиканську владу так, як вона розуміється нині всюди. Значиться — демократична, де від президента до найнизшого урядника, усіх вибирає народ на протяг якогось часу, передаючи їм обмежену виконавчу владу".

Се означенне поняття „республики" вважаю односторонним. Авторови очевидно послужила за взірець республиканська форма правління в Злучених Державах Північної Америки. Одначе республиканська форма правлїння має богато відмін. Прим. у Франції нарід вибирає — і то не безпосередно, а тільки посередно через парлямент — тільки найвисші органи виконуючої влади: президента республики і раду міністрів, а всі низші органи виконуючої влади назначуються бюрократичним порядком тими найвизшими органами. В Швайцарії виборний принцип має широке приміненнє, але не абсолютне. В нових европейських республиках виборний принцип також значно обмежений. Не входячи в дальші подробиці, треба ствердити одно: **Суть республики полягає в тім, що носителем суверенної влади є нарід, який виконуванне сеї влади переносить на органи, які сам вибирає і які сам може усунути.** Се часове перенощенне влади на виборні органи відноситься тільки до **найвисших** органів державної влади (законодатний орган: парлямент, виконуючий орган: президент); всі инші органи влади можуть бути творені ріжними способами. Прим. в Злучених Державах Північної Америки президента вибирає суверенний нарід, але міністрів (державних секретарів) призначує президент. За те в Франції і нових европейських республиках раду міністрів установляє і усуває президент тільки формально, бо тут є міродатна воля парляментарної більшости.

Україна може вибрати таку форму республики, яка їй найбільше потрібна. Коли ходить о сильну владу, то прим. президент з такими повновластями, як в Злучених Державах Північної Америки, до яких була би ще додана повновласть призначування низших адміністраційних органів, — коли-б при сім число літ урядування президента було більше ніж в Злучених Державах Північної Америки — мав би дуже сильну позицію.

Та се вже подробиці, про які пора буде говорити при виробльованию конституції для України.

Перейдім до поняття „гетьманщини". Автор не означує сього поняття, тільки покликується на історичні приміри і на Скоропадського.

Коли держатися історичних примірів, то **гетьманщина на Україні була тільки відміною республиканської форми правління.** Драгоманів, який в женевській „Громаді" старався для західно-европейських політичних і соціяльних понять завести українські назви, називав **республику гетьманщиною.** Від новочасного президента республики гетьман ріжнився тим, що козаки вибирали його на неозначений час. Коли подобався їм, міг гетьманувати й до смерти; коли ні, могли його скинути й через кілька днів. Але він усе був тільки тимчасовим виконавцем суверенної волі козацтва.

Словом, **гетьманщина в історичнім розумінню є тільки одною з форм республики.**

Поняття „гетьманщини" за Скоропадського годі означити, бо се був короткий переходовий період, в якім гетьманщина не вилилася в означені форми.

Коли хочемо зати, як треба розуміти гетьманщину Скоропадського, мусимо звернутися до тої української політичної групи, яка гетьманщину Скоропадського бере в оборону, хотіла би її привернути і в тій ціли надає їй теоретичне угрунтуванне. Се — група хліборобів-державників з теоретиком Липинським. В розумінню сеї групи **гетьманщина — се монархія;** гетьман — се титул українського монарха.

Таким чином автор, говорячи, що бажає Україні гетьманщини, мусить рівночасно сказати: **якої гетьманщини?** Чи **історичної,** себто республики, — чи такої, яку пропагує група хліборобів-державників, себто монархії?

Словом, питанне не стоїть: Республика чи гетьманщина? — тільки: Республика чи монархія?

Коли **республика,** то треба очевидно внести в українську історичну республиканську форму, в гетьманщину, поправки на основі досвіду республик культурного світа.

Коли-ж **монархія,** тоді з української історичної гетьманщини лишається тільки **назва,** яку новочасні гетьманці виповнюють **монархічним** змістом.

До речі: Щодо самої назви **гетьманщини,** то чи не слід би прихильникам сеї назви (як республиканцям, так і монархістам) подумати над тим, що ся назва прийшла до нас з Польщі, де гетьманом називався головний командант війська, а не суверен. Ся назва принялася на Україні тоді, коли гетьмани не були представниками суверенности, тільки підлягали Польщі, як головні команданти козацького війська. Українські гетьмани, які були представниками суверенности, не вспіли переміннти сеї назви.

Ми бачимо, що балканські народи, скинувши з себе турецьке ярмо, покинули й ті назви, які носили їх володарі, залежні від турецького султана, і прибрали новочасні европейські назви для своїх суверенів (болгарський цар, сербський король, румунський король). Чи й великому українському народови не переміннти історичну назву, яка не відповідає сучасним поняттям, на назву новочасну? Як би я був українським монархістом, я стояв би на тім, щоб український монарх мав такий титул, який мають монархи великих новочасних монархій, отже титул царя або короля. Як республиканець я стою на тім, що найвисший виконуючий орган в українській республиці повинен носити титул президента.

Вертаючи до теми, треба ствердити, що спір між українськими політичними групами йде виключно за те, чи Україна має бути **республика чи монархія,** бо „гетьманщина" се тільки **слово,** яким українські монархісти прикрашують монархістичний зіст своїх змагань.

Я висловив думку: „Формою української державности може бути тільки республика". Сю думку називає автор „аподиктичним скаванням" і каже, що його повинно підпертися фактами, а не тільки моральним пересвідченнєм шановного кореспондента".

Не було цілю моєї статті, до якої навязує автор, подати можливі аргументи за республику, і тому я сього не зробив. Кожда стаття має свою ціль. Цілю тої статті було представити й оцінити акцію Вишиваного. Одначе й в тій статті міг автор знайти один аргумент. А саме я та мсказав: **„Тепер не час на нові монархії, коли старі повалилися".**

Думаю, що історичний процес, зазначений в сих коротких словах, говорить дуже богато.

Перед сто роками була в Европі тільки одна невелика республика: Швайцарія. В Франції відреставровано монархію. Цілою Европою правив союз великих монархій: Росія, Австрія, Прусія, Англія.

Тепер з тих чотирох великих монархій остала тільки одна Англія, яка в своїм розвитку дуже наблизилася до республиканської форми правління. Три инші великі, старі, історично витворені монархії зникли і їх місце заняли республики. А ті менші монархії, які вдержалися в Европі, наближуються до республиканської форми правління. Їх монархи зберігають упривілейоване становище своє і своїх родин **ціною** монархічної влади, які щораз більше переймає нарід.

Сей „дух часу" — повторяю — повинен огато говорити.

Про політично-фільософічні і політично-правні аргументи за республику не буду тут ширшо розписуватися. Се — річи відомі і для громадян та мешканців республики, яка нині є найсильнійшою державою світа — не повинні бути чужі.

Скажу тільки одно: Злого президента нарід може скинути **законним** голосуванням, підготовленим **законною** агітацією. Щоби скинути злого монарха, найліпші сини народу мусять жертвувати своє життє. Сей один аргумент говорить дуже богато.

Се — взагалі.

А щодо України завважу ще ось-що:

Монархія може мати рацію істнування там, де вона історично склалася і поклала заслуги для нації (прим.: Англія).

Та де є українські монархічні традиції? Де є ті українські аристократичні роди — носителі монархічних ідей — які звязані живими звязками з українським народом, які мають заслугу для народу? Одні бережуть Скоропадського, другі Вишиваного — і хотять в нас вмовити, що се мають бути кандидати на осношителів української монархії.

Скоропадський, якого рід з упадком гетьманської України так швидко змосковщився, що не може виказатися ніякими заслугами для українського національного відродження. А й сам Скоропадський, витягнений на гетьманський престол Німцями, закінчив своє гетьманування проголошенням злуки України з Росією. Аж тепер — кажуть — став самостійником.

Вишиваний, себто Вільгельм Габсбург, один з того роду, якого члени протягом історії готові були ставати монархами кождої країни, навіть Мексика! Щоби тільки престол.

Се так, як біблійним Жидам рекомендували золоте теля замість правдивого Бога! Так й ті кандидати на українських монархів у порівнанню з монархами тих держав, які історично склалися як монархії, в яких монархи звязані з народом заслугами для держави.

Мені можуть сказати, що і в тих державах предок теперішних монархів робив колись початок. Так, — але кождий з них був **нища індивідуальність** ніж Скоропадський або Вільгельм Габсбург, а при тім виступав в **иншім часі.**

Та тепер, коли инші народи скидають з себе ярмо монархів, які мають для них в особах своїх предків історичні заслуги, — український нарід мав би накладати на свою шию ярмо нових людий, які мають тільки ту заслугу для України, що мають охоту стати українськими монархами?!

Україна потребує сильної влади, — се правда. Але в новочасних відносинах сильною може бути тільки та влада, яка вічно відвиляється в жерелі народньої волі, — влада республиканська. Воля народу може не надати й найбільшу силу. Але воля народу мусить остати найвисшим законом. А се можливе тільки в республиці.

Монархія — се вічне зреченне волі народу в користь одиниці: монарха і його нащадків.

Тому, що я не хочу вложити долі України в руки одиниці і невідомих нащадків, тому, що я переконаний, що долю України найліпше буде забезпечена, коли вона буде все знаходитися в руках суверенного українського народу, — тому я республиканець.

Гайдельберґ, 17. грудня, 1921.

Др. Михайло Лозинський.

*) „Свобода", ч. 246 з 21. жовтня 1921.

**) „Свобода", ч. 253 з 29. жовтня 1921.

ЗАКЛИК ДО ВСЕЧ. О.О. ДУШПАСТИРІВ,

ПОХОДЯЧИХ З ПЕРЕМИСЬКОЇ ДІЄЦЕЗІЇ, ДО ВСІХ ДРУГИХ НАШИХ О.О. ДОБРОЇ ВОЛІ І ДО ЇХ ПАРОХІЯН.

(Допись).

Коли я перед кількома місяцями прощав свого улюбленого епископа, преосвящ. Йосафата Коциловського, він, благословлячи мене на далеку дорогу, додав: „Отче, не забудьте на наш семинар!"

Як відомо Всечесним Отцям, австрійський скарб виплачував на кождого питомця духовного семинара місячно по 35 корон і се на тодішні часи вистарчало. З хвилею, коли Австрія розпалась, пропала і ся підмога на семинар. А братний нарід, котрий брутально загарбав Західну Україну, не міг давати сеї підмоги, бо він прийшов нищити українство, а не його підпомагати.

Західний наш сусід давно зрозумів, яку превелику помилку зробили його предки, коли не спротивились і не перешкодили вернути Українцям в 1596 році назад до своєї прадідної католицької віри, від котрої були відпали в XII. століттю. Яка рада була би наша затя сусідка, коли би була застала нині в Західній Україні схизму зперед 1596 року. Була би тепер повторилася середньовічна інквізиція, отже насильне навертанне Західної України до рим.-кат. церкви, так як се діється під пору на Підляші, Холмщині і Волині, де схизматицькі церкви насильно перемірюють на костели і наставляють своїх священників для українського народу. Чиж не було би льогічно дати можність мешканцям Українцям повернути назад до своєї гр.-кат. церкви, котру Москаль насильно викинув? Але західний сусід другий раз не зробить тої помилки, яку зробили його предки. Він нині заборонив там вступ хотьби й одному нашому священикови. Радше нехай буде схизма ніж гр.-кат. церква! — так наш сусід її боїться.

А в Західній Україні, тобто в Галичині, що діється? Тут наш сусід перетягає людий з обряду на обряд і се йому потрохи вдається. Особливо по містах ради хліба деякі наші хитрі Українці на часочок під примусом конечности, щоби не втратити служби, лишають свій обряд. Провідників народних забрав до визниць, Мазурів насилає на панські обшари і тішиться, що „Мала Польща" більшає... А забув західний сусід, як минувшого року перед большевиками ті Мазури лерші втікали з нашої України, а наш селянин при тій нагоді відкупив землю. А що було сміху і потіхи, як то Мазури втікали домів на захід!

А на Волині, як деякі села змовились, то жаден Мазур довго не засидиться. Що побудується, то якийсь злочинник підпалить. Алеж і дався в знаки наш сусід Водницям з перехрещуванням церков! Недавно тому описувала польська часопись „Роботнік", як польські жовніри впали до одної церкви на Волині; найсвятійші тайни; як ломали образи і все уряджене в церкві; як оден жовнір вхопив статую Ісуса Христа і кинув нею об землю, при чім закликав: „Терез скач, Єзусе, до Москви на єдней ноdзе!" Львівський „Український Вістник" (тепер заборонений) подавав за „Роботніком" такі і подібні їм описи перехрещування церков.

І таких оргій допускаються браття Славяни на безборонім народі українськім, і то ще хікатолики! Чиж їх архипастирі вже не мають сили і значіння, щоби стримати своїх закурічених католиків-наївників від тих диких оргій, від знущання над безборонним українським народом? А коли зважиться се страшне, певно із своїми тюрмами в землянках, де тисячі наших найкрасших синів погибли; сі страшні побої і переслідування через три роки, то хиба муситься прийти до заключення, що польські архипастирі викинули зі своєї католицької віри її основу: „любов ближнього", отже повні в схизму.

Пригадую собі, яка страшна лють обхопила була всю Польщу, кількість то сварні було в їх часописях про се, хто завинив, що нашого преосвящ. митрополита випустили за кордон; або коли в Римі їх архипастирі страшно оклеветали нашого князя церкви; або коли я, їдучи до Америки, в розмові з одним священиком від західного сусіда почув від него: „Збим Шептицкеґо першего повєсі!"

Взявши під розваги наведені мною факти, ми легко зрозуміємо, якого тяжкого ворога маємо і, які нам треба єдности і матеріяльних засобів, аби ми могли устоятися в тій нерівній боротьбі із самим пеклом.

Наш сусід обчислив, що до винищення нас йому ще треба 25 літ. Але він грубо помиляється, бо з невинно пролятої крови встане местник народу і закличе: „Тепер тобі від нас заплата! Над Вислою твоя рідна хата, а на Україні Польщі нема!"

Вступаючи в новий рік, ідім з надією, що правда побідить! Маленька Ірляндія нехай буде для нас заохотою.

Наша церква була через цілі віки нашим народним забороном, бо вона своєю відрубністю обряду причинилася до того, що український нарід жиє і буде жити! Але церкві потреба душпастирів. Коли в часі світової війни і війни польсько-української наших собратія лягло 500, одні в Талергофі й инших тюрмах, другі повішані і розстріляні, а треті від пошестий, то бачимо, кілько забракло трудівників у винограді Христовім. А на їх місце приходить дуже малий відсоток нових, бо кого-ж стане на 200.000 марок, аби скінчити один рік богословя?

Через нашу родинну дієцезію, перемиську, пійде границя лінія чи тепер, чи пізнійше. Коли вірити в справедливе рішенне Найвисшої Ради, то по нашій стороні лишиться територія з нашою більшостию, а меньшість пійде під Польщу. Про ту меньшість, яка сягає недалеко під Закопане, нам не вільно забувати, бо вона також була колись нашою більшостию. Для неї нам потрібно ревних і патріотичних душпастирів, котрі утримали би стан посідання нашої гр.-кат. церкви й українського народу.

Тож, Всеч. Отці Духовні, коли ми не можемо працювати в рідній дієцезії, то допоможім при нинішних тяжких обставинах другим працювати замісць нас у винограді Христовім для українського народу.

Зворушеним голосом кликав до мене Владика: „Отче, памятайте на наш семинар!" А я сі слова передаю всім моїм собратам і проєктую, щоби Всеч. Отці, пояснивши своїм вірним раз на місяць, або раз на два місяці, були ласкаві перейтися в церкві з тацою на сю ціль. Порадно булоб вибрати комітет з трох людий, аби вони записали приход і висилку до епископа, а решту до банку. А позаяк Всеч. о.о. душпастирі і їх вірні по парохіях є із всіх трох галицьких дієцезій, то бажаним було би, щоби всі три семинарі духовні могли користати з тих фондів після їх потреб. Заки прийде відомість з краю, скільки потреба гроший на удержанне семинарів в біжучім році, Всеч. Отці можуть першу складку вислати, розділивши на всі три семинарі, або як будуть самі уважати. Коли покриємо видатки семинарів, то надвишку можемо признати виключно на приватні школи, особливо в західній части краю, котра припаде Польщі, а фондом шкільним завідували би власти духовні.

Так при Божій помочі возьмімся всі щиро й охотно до діла, щоби наші Владики могли удержувати духовні семинарі в повнім стані, а приватні школи щоби виховували великих людий для матери України.

о. И. Г.

С. Руданський.

ДО УКРАЇНИ.

Ой зза гори, ізза кручі
Та скриплять вози ідучи,
А попереду козаченько
Так вигукує ідучи:
„Україно, Україно,
Моя рідна мати!
Чи ще довго над тобою
Будуть панувати?
Чи ще довго кровавицю
Будуть з тебе пити,
Тай діточок твоїх бідних
В кайдани водити?
Твоя слава — у могилі,
А воля в Вибірі:
Отщо тобі, матусенько,
Москалі зробили!
Гукни-ж, гукни, Україно,
Нещасная вдово!
Може діти на твій голос
Обізвуться знову!
Може знову розвяжуться
Звязані руки,
Може знову бряжчати-муть
Козацькі шаблюки!
Може віграє запорожське
Як море заграє,
А дівчина, як і перше,
Пісню заспіває!
Тоді вже нас не забудуть
І московські внуки,
Бо кров за кров катам нашим
І муки за муки!
Гукни-ж, серце-Україно,
Та тільки скорійше,
Бо чим дальше ссуть кров нашу
Все більше та більше!"

З НОВИМ РОКОМ.

Минає рік... нудний, окритий млою,
Без радощів, без ясних навіть днів...
Мов каганець, засвічений без лою,
Він не горів, а тільки-но чадів...

М. Старицький.

Минає рік... не цвітами повитий, не славою вкритий, — минає рік, страшний і жорстокий, шибеницями рясний, розстрілами грімкий, від людської крови червоний... згинь, же мерщій, осоружний!

Ні, стій, — на хвилинку стій, старий роче! Позволь зазначити наслідки, яких ти, певно й несподівався, на які не числив, і яких ти не добачав своїми підсліпкуватими очима! Слухай: На тебе, старий дідугане, підчас твого народження, покладалась велика надія. Думалось, що врешті многострадальний український нарід позбудеться страхіття твоїх близких попередників та заживе життєм волі і свободи. Ти не справдив цих надій, нащадку гідний своїх попередників! Як і вони, ти також поглинув довгі-довгі ряди найкращих синів мого народу.

Тисячі розстріляно Ляхами і Москвинами. Сотки тисяч карається в ляцьких і московських тюрмах і таборах. Міліонам грозить голодова смерть. Ось твоя кровава робота старий роче!

Протягом твого царювання, на всіх майже землях України гоготіли страшні пожежі карательних експедицій; скаженіли воєнно-полеві суди; гули батоги; брязкали шаблі; свистіли кулі. Того страшного насильства над українським народом ти не спинив, старий роче!

Защо і нащо карається сорок міліоновий народ-мученик?! Га? Мовчиш?

Вороги волі і свободи українського народу винищують вільний дух і думку; вимордодують найкрасших його синів, що не знісши ярма, повстають проти насильства і сваволі „пролетарської диктатури" і ляцьких опришків; що простягають мозолясті руки до сонця і правди святої; знімають борню за волю та красші форми світового ладу, за Вільну і Самостійну Україну.

Чи осягнули успіх людожери?! Чи винищили вони отой „крамольний" вільний дух?

Ні, не винищили а тільки поглибили в борцях ненависть до катів та гнобителів народніх, до ворогів волі; побільшили завзяттє.

Хиба не запалиться серце злобою у батька, сина, матері, сестри, — коли їх рідних дорогих в кайданах, немов душогубів яких, засилають в холодні льохи а частійше і „под стенкой" нагодують нещасних холодним оловом, єдино за те, що ті зважились вимовити слово в оборону своїх юдських прав?

А ті, що нидіють, нудяться і страждають поза межами рідного краю, хиба моляться за здоровлє гонителів-фараонів? А селяни, що всі здобутки праці зреквіровано в них на роскоші і гулянку „пролетарської бюрократії та ляцьких шлягунів, не маючи самі що їсти, примушені валятись в бруді; ходити в латах; гинути з голоду, холоду і нужди, — ті хіба ласкаво згадують своїх дерунів?

А сльози соток тисяч убитих катами? Вони хиба вода?!

Є приповідка: „Всяке насильство родить собі местника; кожде сміливо вимовлене слово здобуває собі оборонця".

Та нарід український сю приказку, хвалити Бога, вже знає...

Так, щезай же, геть, старий роче, з дороги! Добрий день, Новий Роче! Неси, Новий Року, полекші і вольности всім поневоленим народам цілого світа!

Хай згине сваволя! Хай пропаде насильство! Хай счезнуть темні сили на віки! Хай панує воля!

Хайже з Новим Роком повстане так довго ожидана нами — **Вільна і Самостійна Україна!**

Ню Йорк, Н. Й., 12. січня, 1922.

За—кий.

С. Яричевський.

ГИМН.

Побідна пісне, загреми,
Доволі вже терпіли ми
Знущання, муки і обид —
Терпіти далі навіть встид!
З краю обид, терпінь, могил
Устань, хто краплю має сил —
В кого надії, світ не зблід,
Гей, до борні! гей, до побід!

Не вижидати нам чудесь,
Щоб сам собою ворог щез,
Не скинуть ласки небеса —
Самі творімо чудеса!
Огонь із душ, із серця грім
Міцною волею крешім!
В кого надії світ не зблід —
Гей, до борні! гей, до побід!

М. Старицький.

ДО МОЛОДІ.

На вас, завзятці-юнаки,
Що возлюбили Україну,
Кладу найкращії гадки,
Мою сподіванку єдину:
В вас молода ще грає кров.
В думках у вас немає бруду,
І в серці гріється любов
До обездоленого люду.
Ховайте-ж ви її собі,
Не розмантачуючи всує:
Нехай ваш дух вона гартує
В життю у чесній боротьбі.
Не забувайте рідних хат,
Де лихо гіршає що днинин...
Не можна гаяти й хвилини,
Поки ще стогне меньший брат;
Поки живий, — мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серце, смертію сповите,
Живу надію закропіть!
Вшануйте, друзі, рідну річ,
Назвіте голосно своєю,
Та розженіте над землею
Непереможну, темну ніч!
Хай всяк жене, а ви любіть
Свою знесилену родину—
Її за неї сили до загину
І навіть душ уположіть!

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Враження з Свят.

Недалеко міста Ню Йорку лежить невеличка місцевість Асторія. Маючи трохи вільного часу підчас свят Рождества Христового, скортіло мене відвідати свою родину, яка мешкає в згаданій місцевости. І дуже здивувало мене те, що я там побачив в часі Свят.

В Асторії мешкає кільканайцять українських родин, майже всі із Східної Галичини, з повіта Калуш. Не маю я на думці їх хвалити, бо добре діло само себе хвалить, але мушу признати, що Українці в Асторії належать до щирих синів України, яких в другій місцевости мало найдеться. Великим щастем для них є те, що не мають між собою крикунів-большевиків; але є між ними кількох киринників, так званих кацапів, які стоять гнилою колодою в їхній роботі.

Ходили там також з колядою на фонд „Рідної Школи" в Галичині. Як тамошні Українці зрозуміли ціль сего діла, то я не всилі всьо описати, лиш хочу Вам, шановні Читачі, пару слів сказати, щоби й Ви взяли собі примір з Українців з Асторії та йшли їх слідами.

Такого святого настрою між Українцями я ще не бачив, а щодо коляди то вони ходять колядувати по старокраєвому звичаю, зі скрипкою. Жертви, які в Асторії складали на „Рідну Школу", є, розмірно до числа тамошних Українців, дуже великі. Колядують у них так: Приходять до хати Українця і кождому членови родини й гостеви зокрема колядують та складають їм желання. Відтак всі члени і гості складають свої жертви на даний фонд, і то такі щедрі жертви, яких я навіть не сподівався. Жертвують не лише старші, але й маленькі діти, котрі ще в колисці бавляться. Я бачив на свої власні очи, як українські немовлята в моїй присутности були приготовані з жертвами на ту прекрасну народну ціль.

На окреме признанне заслугує секретар тамошного відділу У. Н. Союза, п. Петро Коцан, котрий потрафив зорґанізувати в єдність усі тамошні українські родини і тим доказав, що в злуці сила.

Честь і слава Вам, Українці з Асторії, Л. Ай.! Працюйте і дальше для добра України й українського народу, а Бог Вам за Вашу працю сторицею нагородить!

А до вас, виродків-кацапів в Асторії, кличу:

Схаменіться, будьте люди,
Бо лихо вам буде!

Гість.

—o—

КУРТІС БЕЙ, МД.

Поклик на велике всеукраїнське національне віче двох наших громад: Куртіс Бей і Балтімор.

Заходом місцевих братств відбудеться в неділю, 22. січня, о годині 3-тій пополудни, в Ческій Гали у Куртіс Бей, Мд., всенародне українське віче в справі національної позички на визволенне Галичини з рук лютих польських катів. На тім вічу не повинно забракнути ані одного свідомого Українця чи Українки! Всі ми повинні явитись, аби послухати промови д-ра Луки Мишуги, нашого славного героя, бувшого Січового старшини, а теперішного представника нашого галицького правительства, котре переживає на вигнанню.

Отож, дорогі Браття і Сестри, сповнім охотно і совісно свій народний обовязок та послухаймо того жалісного голосу, який доходить сюди від наших заморських родимців. Наша дорога Галичина стогне в ляцькій неволи і не може сама скинути з себе тих тяжких оков, які наложила на неї злобна і кровожадна рука Ляха-наїзника. Наші нещасні земляки простягають до нас свої знеможені руки і просять-благають: „Браття наші дорогі, сестри рідненькі! Поможіть нам у нашім неописанім горю, бо ви на волі і вам се не тяжко зробити!"

І справді: чи ми тут здалека від рідної землі не вислухаємо просьби наших славних героїв, котрі своїми слезами і кровю ту святу землю зілляли? Чи будемо глухі на крик розпуки наших обездолених калік, вдів і сиріт? Чи не знайдемо твердого слова протесту проти ляцьких знущань над нашим неповинним народом? Ні! ні! Я не вірю, щоби в нашій громаді знайшовся такий виродок, котрий відріксяб свого власного народу, котрий виплював би з себе те, що виссав з грудий своєї рідної неньки.

Ми можемо мати ріжні політичні чи релігійні погляди і переконання, але коли ворог огнем і мечем нищить цілий наш нарід, то ми в такім великім горю своїх братів і сестер не оставимо. Ми дамо свому нещасному народови таку моральну і матеріяльну поміч, на яку нас стати, бо ми є свідомими дітьми Неньки України.

Отже гуртом на віче! Там ми вислухаємо промов д-ра Мишуги, нашого пароха о. Маньовського і инших бесідників, а відтак порадимося, що і як зробити, аби на нашу громаду добрі люди пальцями не показували. Покажім себе достойно, щоби відтак достойною була і похвала для нас.

Нехай слідуюча неділя, день 22. січня, буде в нашій громаді великим і памятним назавше народним святом!

Большевиків проситься, щоби вони в той день не святкували, але щоби свою зрадничу роботу робили поза нашою громадою. Коли вони нашої доброї ради не послухають, то нехай випливаючі з того непослуху наслідки припишуть не нам, а своїй безличній влізливости.

Громадянин.

ПРОЧ З ГОРОДА, ЗАБИРАЙТЕСЬ!

Лях пузатий вязку марків
У руці тримає,
А Вкраїнець усміхаюсь
І його питає:

На що тобі, вражий ляше,
Сі паперці, шмарки?
Прецінь знаєш, що у світі
Нич вони не варті!

Отже вишли їх у Ню Йорк,
Свому конзуляту,
А дістанеш з моркви ордер
Від него в заплату.

Він ся шмарків перестрашить,
Скаже, що то бомба;
Буде кликать полисменів,
Верещать як тромба.

Цо ти плецеш, то не шмаркі,
То польске піньондзе!
Ах, то пршез вас Украіньцуф
Зешлі ми на нендзен!

Бо мусіми под оренжем
Тршимаць дужо войска,
Жеби вшисци подівялі,
Як потенжна польска!

Жеби в карбах утршимиваць
Русіньском голотем,
Жеби цьвічиць йом в покорже,
Пеньдзіць на роботем!

О, не знати, гордий ляше,
Хто із нас голота!
Се найліпше всім покаже
Вашая робота!

Хто-жто лізе в чужий город?
лях, чи Українець?
Хто загарбав нашу землю?
Може скажеш — Німець?

Все ви крали, грабували
Наш здобуток, працю;
Та ширили межи нами
Египетську язву.

Навіть нашого владику
Ляцькії бандити
Радіб взяти, закувати,
На смерть осудити!

Раді би його дістати,
Осудить на муки;
Але бачать, за короткі
Їх злочинні руки!

Проч з города, забирайтесь!
Підлі вражі діти!
Бо інакше, будем бити,
Кости вам ломити!

Досить нашої кровиці
Ви ся вже напили!
Довші у ярмі ходити
Вже не маєм сили.

Тож чимскорше забирайтесь,
Геть там до Варшави;
Поклоніться „начельніку"
Вашої „держави"!

Та повісьте сего драба,
Сего розбишаку
На сухую деревину,
На суху гиляку!

Володимир Стех.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

КРОВ ЗА КРОВ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданнє з другої половини 17-сотих. років.

(Продовжение)

(18)

— Ви сидите тут, — тягнув Недоля дальше — далеко від тяжкої московської стопи і далеко від Січи, в котрій старшина даремно сушить собі голову, щоби вигадати спосіб, як викрутитися від грізних наслідків таких борб надграничних, як саме отся, до якої тепер має прийти. Над Запорожем висить грізна хмара громова. Я просто з Січи, тож знаю, звідки суне тота хмара, звідки дує той вітер, що її наганяє над наш край. Кріваві спори з Сербами, Волохами, Полтавцями і Слобідщанами поселеними Московщиною на північних окраїнах Запорожа і такіж спори на сході з Донцями Московщина використовує, щоби самій станути на Запорожу сильнійшою ногою. Московщина хоче знівечити всі наші вольности, як знівечила в Гетьманщині. Хоче взяти нас під ноги, як взяла Гетьманщину. Щоби втиркатися в наші справи, щоби виправдати висилку своїх військ в наші землі, Московщина сама насущає проти нас наших сусідів, своїх підданків. Даю моє горло, як то не Москалі підмовили Донців до сего нападу. Як тепер зробимо те, що хочуть зробити ті, що проти мене вигукують, і як я сам зробивби, коли би на таке не ждав сам Москаль, щоби відтак нас знов сильнійше пришрубувати, то в Московщину піде донос, що Запорожці знов напали і вимордували спокійних царських підданих. Який буде наслідок? Донці схочуть пімститися і прийдуть сюди з більшою силою. Москалі пришлють їм поміч, щоби нас покарати за напад. Про се, що то Донці напали на нас, а ми лише боронили нашу працю і нашу землю, Москалі не схочуть знати. На добавок Москалі готові, буцім то для оборони Донців від дальших наших нападів, полишити на межи, але по нашім оці, свій ґарнізон. На сім ще не буде кінець. Вони знов вишлють до Січи грізне упімненнє з жаданнем, щоби виновників покарати на горло, і знов в чім то вкоротять вольности Запорожа.

— Всего того не буде — додав Недоля — як з розбишаками почислимося без проливу крови. Старaймося всіх полонити. Є нас сімдесять без кількох, їх лише сорок. Частина Донців не може брати участи в боротьбі, бо мусить пильнувати возів і бранців. Вони і їх коні потомлені, а ми й наші коні відпочали. Вони йдуть безжурно, ніякого нападу від донської сторони не надіються. Ми приготовані до бою, та ще й зладимо засідку. Мусимо дістати їх в руки. Маючи їх у руках, не тілько відберемо зрабоване добро і полонених, але ще й зможемо дістати і дістанемо відшкодованне за спалені хати. Насамперед заберемо всі їх коні. Їх самих полонимо і задержимо в себе. Лише одного вишлемо до їх станиці з жаданем, щоби за зруйноване село дали відшкодованнє, яке також урадимо. Як не дадуть, то полонених не пустимо, лише відішлемо до Січи. Що з ними зробить старшина, не наше діло. Моя рада була би така: Половину вислати до Московщини з послами від спаленого села. Се на доказ, що то Донці були напайниками, не ми. Другу половину задержати в Січи, щоби мати щось у руці для дальших торгів як з Донцями, так і з Москалями.

Недоля глянув на зібраних. Ніхто не обзиваєся. Видко було, що його слова трафляли до переконання. Вже не перечили йому, але й не притакували. Се, що він радив їм, було великою новиною проти дотеперішних, дуже строгих законів степових. Доси Запорожець з розбишаками не панькався, лише зараз таки, як лише спіймав, затовкав буками, або вішав.

— Ще одно скажу вам, — додав Недоля. — Калмикови завдячуємо вість про напад. Калмик і його син зробили, що Донці ще не дома, що вони ще не дійшли до ріки, що ми скорше пробралися через ріку, та розбишаків випередили. Як рабівників не мине кара, як увільниться полонених і відібеся їх праця, як до того ще виторгуємо від Донців за зроблену ними шкоду, то в тім головна заслуга Калмика. Його син попав у руки ворога. Чиж не наш то обовязок помогчи Калмикови? Чи се не наш обовязок видобути його сина з ворожих кігтів? Як розбишаків побємо, то Калмиченко пропав. Як їх лише полонимо, то зможемо хлопця виміняти. Двох або й трех Донців можемо дати за него... Я своє сказав.

Недоля замовк іждав... Ждав хвилю, але ніхто не обзивався.

— Хиба згода? — спитав Недоля, коли довшу хвилю панувала мовчанка.

— Тяжко... тяжко згодитися, — промовив той, що перший перечив, — але иншого виходу нема.

— Згода, — повторили за ним другі, хоч чути було, як сям і там важко зітхали. Не одному тяжко було згодитися на некрівавий бій, тяжко було погамувати жажду пімсти. Але перемогли себе.

В тій хвили затупотіли копита. Надлетів козак, оден з висланих на звіди.

— Ще маємо час! — крикнув. — Дві години або й більше. Лізуть страшно поволи. Як ми їх заздріли, то які дві години дороги відси цілий їх табор стояв. Калмик лишив коня нам, і сам підповз корчами аж під їх табор. Ще й говорив з одним полоненим хлопом. Сей пояснив, чому станули. Вона на тім же місци ночували, о не могли йти дальше. Полонені, хоч їх за се катували, всякими способами спинювали похід, щоби могла підоспіти погоня. Вони знали, що Донці не всіх забрали отже надіялися, що тоті, що лишилися, сповістять найблизші наші бекети і полковника паланки. Деякі вози стали оден по одним ставали. То якийсь дідько, очивидно між полоненими, попсував то колеса, то оси. Ціла валка мусіла станути, щоби вози направити. Коли з тим покінчили і мали рушити в дальшу дорогу, показалося, що деяких полонених нема, та що також щезло пару донських коний. То деякі полоненики скористали з того, що Донці кажучи їм направляти вози, порозвязували їх. Утікли, беручи в додатку їх коні. Донці стали числити і дочислилися, що пропало шість полонеників і рівно шість коний. За втікачами вислано погоню, десять Донців. Табор стояв, очивидно, дальше, ждав на вислід погоні. По довшім часі вернули два з тих, що були вислані за збігцями. Казали, що збігці не пішли в купі, лише розбрилися, так що за кождим мусіла пійти окрема погоня. Отаман Донців скликав раду. Урадили вислати на кождого збігця по двох Донців і самим, не гаятись довше, лише рушати дальше. Так і зробили. До сих двох, що вернули, додали ще двох Донців, так що разом вислано в степ дванайцять. Полонених гірко побито, звязано їх ще сильнійше і табор рушив у дальшу дорогу. Як прийде до бою, то полонені увільняться, бо сему, що з Калмиком у корчах під табором говорив, Айкай дав ніж. Ось і все, що я мав переказати. Тепер вертаю. Стану в половині дороги між вами і полишеними в степу товаришем. Він від Калмика, що висунувся найбільше вперед буде знати, чи похід вже близько і дасть мені знак.

— Добре, дуже добре стоїть справа, — промовив Недоля. — Дістанемо всіх. Дванайцять пішло в степ за збігцями. Значить, проти нас лишилося тілько двайцять вісім. Нас більше... шістьдесять шість. Ще й будуть мати клопіт з власними бранцями, як вони увільняться. Тепер за діло! Слухайте уважно!

— Дорога по сім боці при самій ріці (стояли на східнім березі ріки по донській стороні) врізана в гору, має високі, стрімки стіни. З сеї дороги верховий цілком не збочить у ліс. Пішоход, заки вилізе, погибне від кулі. Скочити в ліс могли би хиба тисячу кроків дальше, де боки дороги понижуються. По обох боках дороги ліс. Буки здорові. Оден такий бук, як його звалимо поперед дороги, загатить її так, що кінь не перескочить. Чотири — показав на них рукою — підуть з сокирами і там, де боки зійшли у низ і де з дороги вже можна чкурнути в ліс, зітнуть по одному букови з одної і другої сторони дороги і перевалять їх через дорогу... Гайда!

Чотири козаки скочили в гору дороги і за хвилю залунав жвавий стукіт сокир. Рубали буки.

— Донці — говорив Недоля дальше — цілком певно не сподіються ніякого нападу від сеї сторони. Як би прийшла яка погоня, будуть гадати, що лише за їх плечима, від нашого степу. Тому то більша половина їх війска буде похід замикати. Наперед перейде ріку хиба мала стежа, найбільше пять або шість. Там, при буках є вже чотири наші. До них піде ще шість, отже разом буде там десять. Всі з арканами. Передну стежу Донців пустимо через брід. Як наближаться до застави, треба всіх взяти арканами. Як не поведеся, постріляти коні. Справившися з передною стежею, пять лишиться за буками, щоби не пропустити нікого дальше, як би кому з них повелося пробратися через ріку на сей бік. Ся лятка буде також нильнувати, чи случайно не наближаєся хто від сторони Донщини. Случай може схотіти, що хтось відтам надіде. Як би так було, стягнути зараз всіх, що по сім боці і задержати кождого, хто хотів би іти дальше до ріки. Других пять обсадить горою краї дороги, так щоби ми панували над нею і нікого не пустили до ліса, як би зліз з коня, або стративши його, хотів продертися в ліс.

— Тут при самій ріці не дасться на дорозі зробити ніяка засідка. Нема скруту, а береги дуже високі. Десять хлопців відставить коні в ліс, там де рубають. Самі підете пішки горою, краєм дороги аж до самої ріки і там засядете в корчах. Ваші мушкети будуть панувати і над дорогою і над бродом. Як треба буде стріляти, то до окний... На людий аркани. Отсих двайцять людий по сім боці буде досить. Решта зі мною перейде на запорожський бік.

На західнім березі ріки по обох сторонах дороги був дуже густий молодник. Недоля обставив дорогу так, щоби в хвили, коли донський похід стане переходити ріку, мож було Донцям замкнути відворот. Козаки завели коні глубше в ліс, щоби іржанем і пирханем не зрадили засідки. Сам край дороги обставили піші козаки з арканами в руках. Безпосередно за кождим з них стояв козак з мушкетом. На самім кінци засідки, там де Донцям мав бути замкнений відворот, стояли козаки, кождий при своїм кони. В хвили, коли за Донцями замкнуться рамена сих кліщів, двацять козаків мало пильнувати дороги від степу, щоби ті, що будуть вертати з погоні за збігцями, не зробили якої несподіванки.

(Далі буде).

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим подається до загального відома, що Екзекутива У. Н. Союза, в увзглядненню численних домагань урядників відділових, з огляду на усталений звичай по відділах У. Н. Союза, в цій порі року приймати нових членів до організації за зменшену ціну вступного, ухвалила, що в місяцях СІЧНИ і ЛЮТІМ 1922 року буде приниматися НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗА ЗА ОПЛАТОЮ ТІЛЬКО 50 ЦЕНТІВ, ВСТУПНОГО.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

ІВАН КАШТАНЮК, гол. рекорд. секретар.

Дано в Джерзи, Сіти, Н. Дж. 28 грудня 1921 р.

ІСКРИ.

(З віденського „Укр. Прапора").

Проба зясування галицької дійсности.

Вже в три дні після замаху Федака заповіла вся польська преса, що слідство в тій справі „на днях" буде покінчене й що Федак зараз стане перед судом присяглих. Тимчасом до сеї пори Федака не тільки що не поставлено перед суд, але взагалі польська звичайно така балакуча преса „обсервує" дивну мовчанку. Причина сього в тім, що Поляки зміркували, що не зорієнтувалися в значінню сеї справи як показчика нестриманої течії, яка згодом мусить розвалити їх захланний імперіялізм.

Приглянемось тепер з чисто теоретичної точки погляду значінню сього акту.

Деякі учені кажуть, що терор як спосіб боротьби тим небезпечний для народу чи спеціяльної течії, що ним орудує, що затемнює, каламутить та ослаблює збірну совість, свідомість та хотінне.

І справді бачимо, що держави побудовані на терорі падуть серед проявів розкладу. Так падала Польща зі своєю здеморалізованою шляхтою у 18. столїттю, а глибокий душевний розстрій та моральний упадок російських носителів державної думки під сучасний мент — се друга ілюстрація сього погляду з близького нам терену.

Сумне потверджене того погляду можна добачити теж в гайдамаччині та її психольоґічних наслідках. Сей без сумніву щирий вислів одчайного терпіння народніх мас був разом з тих усіх національних і соціяльних рухів України ідейно найменше приготовлений, а сильними впливами кровожадної цариці та лукаво-релігійною аґітацією Москви звихнений. Тут були маси справді сліпим орудєм чужої волі, що готовилася їх вповні поневолити.

Та чому якраз сей період вибрав Шевченко для своєї епопеї-драми? Мабуть не тільки тому, що спомин сих часів були ще свіжі у цамяти мас, значить мали потрібний для епопеї характер „минаючої актуальности"—а ще й тому, що і він сам і нарід відчував потребу переідеалізувати сей момент нашого минулого, очистити ще живі та вже частинно навіть зідеалізовані спомини та передати їх дальшим поколінням на вічну память в постати, що не викликувалаб естетичних сумнівів.

Подібну задачу, як Шевченко в „Гайдамаках", але з далеко більшою шкодою для історичної правди поставив собі Сенкевич в „Огнем і мечем" у відношенню до боротьби Польщі з українським козацтвом. — Та Шевченко заступає вселюдський ідеал національної волі, а Сенкевич звеличує в своїх творах тільки ягайлонську ідею, рівнозначну з ідеєю поневолення одного народу другим, — чим Сенкевич станув безконечно нище Шевченка.

Величезна вартість „Гайдамаків" лежить в сьому, що там сіра маса народу піднесена до значіння і ролі „суверенної" нації, котра не „мстить", а „карає", котра має право „карати".

І нема сумніву, що підчас гайдамаччини свідомість національної суверенности була ще жива в українськім народі і що клич „Кара Ляхам" у „Гайдамаках" взятий з історичної дійсности.

Та коли „бунт" остаточно здавлено руками тої, що його орґанізувала, лукавої Москви — тоді змора лягла на душу й совість українського народу. Пригноблене та безчинність заволоділи душею народу на довго — а найвищий представник національного ідеалізму сеї доби, любимець і друг „простого люду", козацький потомок Сковорода голосить „утечу від світа" як одиноку форму свободи і спокою душевного. — Бо як для одиниці так і для мас є змагание до моральности одним з головних творчих мотивів життя.

Залежність мас від совісти виясноє, чому маси так радо у всіх народів та у всіх добах людської історії приймають тих, котрі сміють і вміють приказувати та мають відвагу брати на себе відвічальність за масові діла. Справа „відвічальности" мабуть найпевнійше виясноє теж, що є можливі мілітарні, на сліпому послусі оперті орґанізації, призначені до таких завдань, як ось світова війна, найбільше злочинство усіх часів. З тої-ж причини була довго всесильно засада, що „всяка власть від Бога" і тому в Росії царославє до послідної хвилини нерозривно звязувалося з православєм. Слабости народньої совісти, малому почуттю особистої цінности людини завдячують тепер большевики свою власть у Московщині.

А що послух людини чи мас не повинен бути рівнозначний з рабством, то треба уважати доказом моральної зрілости народу його рішучу волю не признавати ніякої чужої власти над собою. Сею моральною зрілістю вільні народи висші від поневолених.

Не диво, що найважнійшою річю для Шевченка, коли пише „Заповіт", є: „Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кровю волю окропіте" ...... „а до того я не знаю Бога" — значить: Ти, народе, котрого душу я взяв в себе, ти — „до того" не еси, — ти „до того" аморальна маса.

Тому боротьба за волю є свята, бо се боротьба народу за свою мораль, за своє право, за свій закон. — Завжди нація родиться в огні боротьби і так відроджується. Так було й буде. Так в своїм часі у війні відродилася Греція і Італія, Сербія і Болгарія та по столїтньому поневоленню забута світом Іоляндія. Серед боротьби з братнім народом утворився новий американський нарід Союзних Держав. Той творчий огонь національного хотіння убиває по законам природи все, що йому противне. Він у 17. столїттю спалив велич, а далі незалежність Польщі — а був се огонь української народньої душі. Від такого огню розпалася і зникла Австро-Угорщина. Сей огонь запалив російську імперію, що розпалася та горить і попеліє до сьогодня. (Не розвал Росії увільнив народи — а навпаки, народи розвалили Росію!) Такий закон життя і він не зупиниться і тепер перед польським імперіялізмом. Натомість страшне є безвольність і безчинність народу-раба, що „гнилою колодою" на дорозі людства валяється і з ласки ворога ліпших часів дожидає. Се безхарактерність і непростимий злочин — проти духа і життя. Ось чому нарід мусить бути готовим до активної боротьби за незалежність постійно, у всіх обставинах. Певне мінімум боротьби в ріжних формах мусить все бути чинником національного життя, вже длятого, щоб нарід міг нормально відчувати й думати. А в деяких періодах се мінімум мусить бути дуже значне, а то і зробити місце найбільшому напруженню народніх сил.

І якраз з конечности оборони національної душі від стану мертвоти волі — виникають часто оці діла, що на око виглядають як акти т. зв. індивідуального терору, — а є в дійсности тільки демонстрацією, заповідю глубоко кітлуючого народнього гніву й чинністю народньої совісти.

Стефан Федак не мав нічого пильнійщого зробити, коли по тяжкім побиттю прийшов до памяти, як зазначити урочистим зізнанием того, хто стоїть перед обличем смерти — що він не хотів убити Пілсудского, а тільки „воєводу", — очевидно не „Ґрабовского" теж, „воєводу"-представника польського насильства над українським населенням Сх. Галичини.

Такі акти — хоч не можна їх оправдати зі становища найвищої етики, — є й були в очах всього людства по всі часи ділами, за котрі вина не паде на їх виконавця; їх опінія загалу присуджує сьому, кого діло постигло. — Часто опінія і то не тільки власного народу уважає виконавця героєм.

Така льоґіка суспільної етики: він виконавець волі люду, а „Вокс популі — вокс Деі" се основа етичного закона суспільного життя.

Може найпевнійшою дефініцією та характеристикою народу є його обєднанне для „морального самоозначення", його „своє право". Основою сього права се воля народу до життя, все инше може тільки формувати сей основний мотив. І коли одиниця потребує ідеї висшої від авторитету свого „я" на те, щоби бути моральною, то такою ідеєю може бути для неї якраз нація, її „право", її „воля до незалежного життя". Ся ідея вяже в нарід — природою звязаний в одно ціле люд. І тільки тоді ідея нації приймає творчі форми самоозначення, творить закон, означує „право" й „обовязок" одиниць і груп, — творить національну власть—державу.

Се сталося у нас і тим ми суверенний нарід, а не чужим признанием. Але може бути так, що нарід став вже суверенним сам в собі — вже звязаний ідеєю, котрій служить життєм кожда одиниця його, та задля зовнішних, утворених ворогами обставин не може сей нарід виконувати свого державного самоволодіння, може статися так, що його законна власть не може свобідно визначувати „прав" і „обовязків" його членам, що він сам не може повно висловлювати своєї волі реальним ділом.

Тоді мають діти і представники сього народу до вибору: геройство або нікчемність, для них нема звичайної дороги. Так є у нас тепер — з чужої злоби і з чужої ласки.

В таких моментах історичного життя народу найбільш ідейні одиниці, котрі серцем вросли в серце народу, котрі найяснійше відчувають таємні дрожання народньої душі, побудженої невисловленим терпінням — дають своїм індивідуальним, свобідним ділом живе свідоцтво почуванням народу. Таємні глибини народньої душі проектують їх чин у світ фізичних з'яв так, як орґани людини проектують на вні її думку й хотінне.

А наперед переживають вони розвиток і виявленне народніх живих почувань самі в собі, бо і „нарід" і „людство" — так як „родина" чи „Бог", живуть в нас для нас — а коли в нас не живуть, то й нема їх для нас. Тільки завдяки сьому почуттю лучности з душею народу вони йдуть на певну смерть за діло якого з самолюбних мотивів ніколи не булиби в силі зробити.

Се вже не „обовязок" а щось вище — се „безпосередна" свідомість і народне хотінне, що живе в них, се геройське рішенне.

І ось вони свідчать за свій нарід, що коли йому треба вибрати між нікчемністю й геройством — то він „не згине" — а буде жити.

Хтось питав, чому Стефан Федак так якось непотрібно дав себе зловити, чому стріляв серед товпи ворогів, ішов на очевидну смерть? Длятого, щоб дати свідоцтво, що велика є душа його народу, длятого, щоб не затемнила чисту його совість ворожа кров, тому, бо карав — по лицарськи, отверто обиду суверенности українського народу, бо чинив більше, чим якийсь небудь наказаний з гори обовязок, бо дозрів вповні вже змисл свободи й геройства в нашім народі.

А разом з ним дозріло почутте достоїнства вільних та заняло місце маєстату чужої влади, який в своїм серці з радістю здоптав галицький Українець уже в перших боях під Львовом.

Сьогодня ми свідомі, що найвищий закон нашого національного думання та ділання се не опінія світу, за яку так пильно дбати й запобігати приказує Галицькому Урядови обовязок і політичний розум, але власна думка нації про себе.

І тому смішні сі театральні вистави, що їх грають Поляки на нашій землі при участи своїх найвищих достойників — для себе, для нас і для світа.

Смішний польський крик про „кару" на Стефана Федака та варшавські шепоти про „ласку". І „кара" й „ласка" з польської руки се тільки обида для Галичанина, так як дарунок, що ограбленому дає грабіжник зі загарбаного добра.

Кажуть, що зволять судити Ст. Федака судом присяглих, начеб у Галичині обовязував польський закон. Як жовніра ворожої армії, не як свого горожанина, малиб його судити военні окупанти, коли не хотять чекати на суд, визначений сувереном галицької землі.

Та яке нам діло до них. Нехай вони розуміють діло Стефана Федака, як хотять.

Нам, в чужині далекій стало видно, від живого й чистого огню народнього життя; в сьому огні з доброго зеліза куєтьcя міцна зброя і росте велика доля народу з незломної його волі.

З під молота летять іскри. Одна з них блиснула у стрілах Стефана Федака. Ся іскра не згасне — вона віщує, — а що, се добре знають і наші вороги й український нарід та увесь світ.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ГУМОР І САТИРА.

Купецька чемність.

Приходить пані до склепу, оглядає се і те, каже собі показати і одно і друге; пробує отсе і приміряє онто; але якось нічо їй не підходить, нічо їй не вдоволяє. Натягає наконець свої рукавиці, бере парасольку в руки і чемненько каже купцеви:

„Ох, я вже видно нині нічого не куплю. Не гнівайтеся, що вас так довго трудила, але я, поправді кажучи, шукала тут своєї приятельки."

— „Ох, се нічо, се нічо, дорога пані!" — упевняє чемний купець. — „Як ви думаете, що ваша приятелька може ще бути в онтих пудлах, то я й їх отворю."

Се зовсім що инчого.

Сидить Гаврилко під хатою і плаче. Петрик з обуреннєм питається, що йому сталося.

„Бо мій пес, Кабзан, котрого я так любив, погиб учора."

— „Овва!" — задер ніс в гору Петрик, — „мені тиждень тому померла бабка, а чи може бачив коли, аби я плакав?"

„Так, але се зовсім що инчого! Ти не виплекав собі своєї бабки від маленького песика."

Що ліпше?

„Мамо, ось вам сеся тіточка, що я її найшла, але вона дуже брудна, і я не знаю, чи скупати її чи може ліпше буде облизати її?"

Звичайна річ.

Іван був два роки молодший від свого брата Миколи і, як се звичайно буває в таких случаях, мусів доношувати братові сорочки, штани і другі части одіння.

Одного разу Микола заявив з гордостю:

„Мені холітається зуб. Треба буде вирвати."

— „Дай спокій!" — став просити Іван — „а то мама скаже мені його доношувати."

Добра познака.

На поліційну стацію вбігла задихана і зажурена женщина і стала просити урядника, щоби поліція приказала шукати в ріці за тілом її мужа, котрий недавно грозив її, що утопиться, і уже третий день не приходить домів.

„А чи знаєте ви яку ознаку, по котрій можна пізнати тіло вашого мужа, якби його найшли?"

— „Так", — нагадала собі жінка по довгій задумі, — „він був троха приглуховатий."

Певний доказ.

Два шофери розмавляли про нещасте свого товариша, Джана, також шофера, котрого власне суд покарав за те, що взяв автомобіль пана в його неприсутности, щоби провезтися зі своєю дівчиною.

„Але як пан довідався, що Джан взяв його авто?" — питаєсь один.

— „Ну", — відповідає другий, — „та Джан переїхав його."

РОЗСІЯНИЙ КУМ.

— „А моє почтеніє. Що чувати? А як там ваша жона? Ах, то я мене. Таж ви вдовець. Вона все ще на цвинтари?"

ЛИШЕ ПОЧАТОК.

Мав батько три сини; два були мудрі, а третий думав, що зробить добрий бизнес і став редактором большевицької ґазети.

ДОБРА ҐАЗЕТА.

„Даруйте, ви пренумеруєте, аби читати"?

— „Ні, вона й без того придається в родині".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ